

TIJDLIJN VAN DE TWEEDE WERELDOORLOG

INHOUD

INLEIDING

8

HET
INTERBELLUM

14

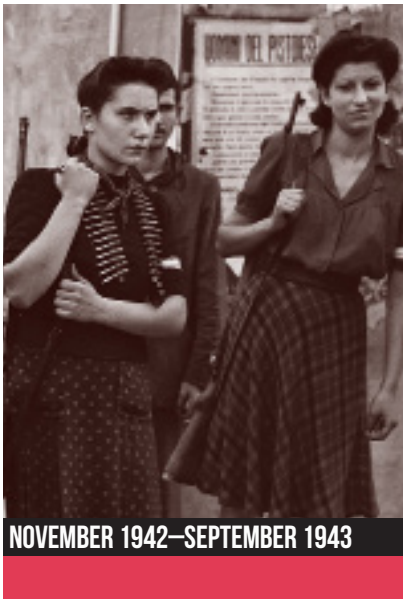
DE EUROPESE
OORLOG

54

DE WERELD IN
OORLOG

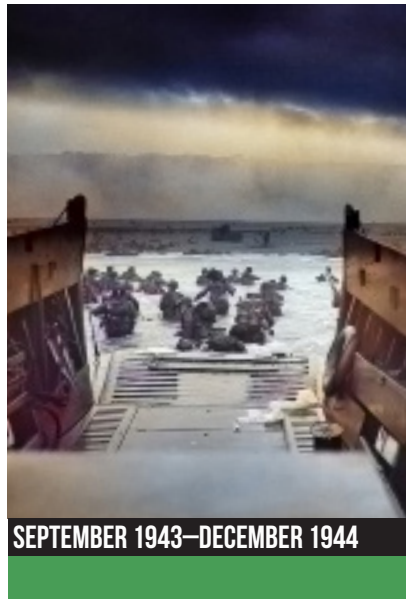
110

NOVEMBER 1942—SEPTEMBER 1943

DE OORLOG OP
EEN KEERPUNT

162

SEPTEMBER 1943—DECEMBER 1944

DE GEALLIEERDE
DOORBRAAK

196

JANUARI 1945—SEPTEMBER 1945

DE AS
VERNIETIGD

258

SEPTEMBER 1945—SEPTEMBER 1951

EEN NIEUWE
WERELDORDE

290

Duitsland verloor ca. 6,5 miljoen mensen, een tiende van de bevolking, door het Verdrag van Versailles

16 februari 1919 DE VAL VAN HET OOSTENRIJKS-HONGAARSE RIJK

Het Oostenrijks-Hongaarse rijk viel na afloop van WO I uiteen in twee kwetsbare, nieuwe republieken, Oostenrijk en Hongarije. Beide waren niet in staat om een krachtige stem te laten horen bij vredesonderhandelingen met de geallieerden, omdat de Oostenrijkse kanselier niet aan de discussies mocht deelnemen, terwijl in Hongarije onrust heerste door een coup in maart. De landen van het ontmantelde rijk konden geen aanspraak maken op meer land.

△ 'Het tragische lot van Hongarije', poster, 1919

28 november **De Estische Onafhankelijkheidsoorlog** begint wanneer Rusland territorium van Estland claimt; Estland wint in 1920.

1918

11 NOVEMBER

11 november **Het Wapenstilstandsverdrag** betekent het einde van WO I, na meer dan vier jaar strijd.

19 januari 1919 **Duitsland houdt** zijn eerste vrije, democratische verkiezingen sinds de abdicatie van keizer Wilhelm II.

23 maart **In Italië vormt Benito Mussolini (blz. 74)** de paramilitaire Fasci Italiani di Combattimento.

5-12 januari 1919 DE SPARTACUSOPSTAND

In Duitsland probeerden communistische revolutionairen (De Spartacisten), gevestigd in de stad Weimar, de regering af te zetten. De opstand werd keihard neergeslagen en de leiders, Rosa Luxemburg en Karl Liebknecht, werden vermoord.

△ Rosa Luxemburg

19 mei 1919 DE TURKSE ONAFHANKELIJKHEIDSOORLOG

Nadat de geallieerden na afloop van WO I het Ottomaanse rijk opgedeeld en bezet hadden, streed generaal Mustafa Kemal Atatürk voor een sterke, nieuwe natie. In 1923 zette hij de tamelijk machteloze Ottomaanse kalief af en stichtte de Republiek Turkije.

▷ Mustafa Kemal Atatürk

28 juni 1919 HET VERDRAG VAN VERSAILLES

De geallieerden en Duitsland ondertekenden in het Paleis van Versailles een vredesverdrag. Duitsland gaf 13 procent van zijn grondgebied in Europa prijs en deed bovendien afstand van zijn koloniën. Bewapening werd strikt beperkt en het land moest de geallieerden herstelbetalingen doen van 33 miljard dollar.

◀ Ondertekening van het Verdrag van Versailles

1919

31 DECEMBER

3 juni Het Emiraat Afghanistan streeft naar een wapenstilstand in de Derde Brits-Afghaanse Oorlog, die gaande is sinds de Afghanen op 6 mei Brits India binnenvielen.

12 september Italiaanse nationalist onder leiding van protofascist Gabriele D'Annunzio bezetten de stad Fiume, die sinds de oorlog bij Joegoslavië hoorde.

1919–1923

EUROPA HERVORMD

Bij de vredesverdragen na afloop van WO I werd een nieuwe kaart van Europa getekend. Het Oostenrijks-Hongaarse, het Duitse, het Ottomaanse en het Russische rijk werden opgesplitst, en maakten plaats voor nieuwe staten: Turkije, Polen, Tsjechoslowakije, Hongarije, Oostenrijk, Finland, Estland, Letland, Litouwen, en de koninkrijken Servië, Kroatië en Slovenië (Joegoslavië). Veel nieuwe grenzen splitsten etnische groepen, wat leidde tot een Duitstalige bevolking in Polen en etnische Hongaren in Roemenië. Die versnippering én de zware sancties voor de verslagen landen, vormden de voedingsbodem voor WO II.

Nieuwe staten, nieuwe problemen

De verdragen destabilliseerden het continent en leidden tot een aantal nieuwe landen in Centraal-Europa, ingeklemd tussen een kwaad, kreupel Duitsland en het communistische Rusland dat zijn voormalige grondgebied terug wilde.

7 maart 1936

DUITSLAND HERBEZET HET RIJNLAND

Het Rijnland - een strook Duits grondgebied langs de grens met Frankrijk, België en Nederland - was gedemilitariseerd sinds het Verdrag van Versailles uit 1919. Onder het voorwendsel dat een pact voor wederzijdse hulp tussen Frankrijk en de USSR (mei 1935) de veiligheid van Duitsland bedreigde, stuurde Hitler een bezettingsmacht van 35.000 man naar het Rijnland. Frankrijk was furieus, maar de actie leverde nauwelijks serieuze tegenstand op.

◀ Kinderen begroeten Duitse soldaten in het Rijnland

1936

27 FEBRUARI

11 maart Nederlands minister-president Hendrikus Colijn spreekt in een radiotoespraak aan zijn volk de - achteraf gezien naïeve - woorden 'Gaat u maar rustig slapen' over de situatie in Duitsland.

5 mei Italiaanse troepen in Addis Abeba; de Tweede Italiaans-Ethiopische Oorlog eindigt en Ethiopië wordt geannexeerd.

9 maart De Japanse premier Keisuke Okada wordt vervangen door de radicale militarist Koki Hirato.

25 maart Het Tweede Marineverdrag van Londen is een poging om de marinewedloop te stoppen; Japan en Duitsland weigeren.

2 mei Keizer Haile Selassie vlucht naar Engeland, waar hij een regering in ballingschap vormt.

15 april 1936

ARABISCHE REVOLTE IN PALESTINA

Vanaf 1919 viel Palestina volgens een mandaat van de Volkenbond onder Brits gezag. Het doel van het mandaat was om het gebied op zelfbestuur voor te bereiden, maar het proces van onafhankelijkheid werd bemoeilijkt door spanningen tussen Joodse en Arabische inwoners, aangejaagd door de komst van Joodse immigranten die een zionistische staat wilden stichten. In 1936 riep het nationalistische Arabisch Hoger Comité op tot een algemene staking, en belaagden Arabische rebellen Joodse nederzettingen en Britse installaties. De Britten herstelden aan het eind van het jaar de orde, maar de onrust bleef.

▷ Een Britse soldaat controleert een Arabische man op wapens

1892-1975
FRANCISCO FRANCO

Franco was telg uit een militaire familie en werd generaal in het Spaanse leger. In 1936 sloot hij zich aan bij de rechts-nationalistische rebellen, leidde ze naar de zege in de Spaanse Burgeroorlog en riep zichzelf uit tot dictator.

17 juli 1936

DE SPAANSE BURGEROORLOG BEGINT

Spaanse generaals die sympathiseerden met de fascistische Falange-partij startten een militaire opstand tegen de linkse republikeinse regering die uitmondde in een burgeroorlog. Onder leiding van generaal Francisco Franco grepen rechtse fracties onder gezamenlijke nationalistische vlag de macht in Spanje, nadat ze in maart 1939 Madrid veroverd hadden. Het gewelddadige fascistische regime van Franco was een feit.

◀ Nationalistische propagandaposter uit de Spaanse Burgeroorlog

juli Concentratiekamp Sachsenhausen wordt in gebruik genomen in het Duitse Oranienberg.

◀ Jesse Owens aan de start van de 200 meter op de Olympische Spelen van Berlijn (ingekleurde foto)

1-16 augustus 1936

DE OLYMPISCHE SPELEN VAN BERLIJN

Duitslands naziregime gebruikte de zomerspelen in Berlijn als propagandamiddel, maar de ambitie om de vermeende fysieke superioriteit van het Arische ras aan de wereld te presenteren, werd gedwarsboemd door de spectaculaire successen van de zwarte Amerikaanse atleet, Jesse Owens, die gouden medailles won op de 100, 200 en 4x400 meter estafette, en bij het verspringen.

1936
16 AUGUSTUS

‘Aan eenieder die een heilige liefde voelt voor Spanje... de natie heeft jullie nodig ter verdediging.’

FRANCISCO FRANCO, IN EEN RADIO-UITZENDING, 18 JULI 1936

1936-1939

BUITENLANDSE
LEGERS IN SPANJE

Ondanks de belofte om zich niet in de oorlog te mengen, steunden Duitsland en Italië de nationalisten, en de USSR de republikeinen.

27 juli 1936 Het Duitse Condor Legioen begint met het transport van 13.500 Spaanse soldaten vanuit Afrika.

14 oktober 1936 De eerste vrijwilligers van door Sovjets gesteunde Internationale Brigades arriveren vanuit Europa en Amerika in Spanje.

26 april 1937 Het Condor Legioen en de Italiaanse Aviazione Legionaria bombarderen Guernica op verzoek van de nationalisten.

23 maart 1937 Republikeinse troepen verslaan de nationalisten en Italiaanse vrijwilligers bij de Slag om Guadalajara.

△ Wehrmacht troepen in België, mei 1940 (ingekleurde foto)

135 Duitse divisies namen deel aan de invasie van West-Europa

10 mei 1940

DUITSE INVASIE IN HET WESTEN

Duitsland begon de aanval op Luxemburg, België en Nederland. Parachutisten namen de Nederlandse bruggen over de Rijn in en een divisie met zweegvliegtuigen veroverde het Belgische fort Eben Emael. Terwijl Duitse grondtroepen de grens overstaken, gingen legers van de British Expeditionary Force (BEF) en de Fransen België in om de opmars te stuiten.

1940

10 MEI

▽ Winston Churchill

10 mei 1940

CHURCHILL WORDT PREMIER

Na kritiek op zijn mislukte beleid om Noorwegen te verdedigen en berichten over de Duitse invasie in West-Europa, trad de Britse premier Neville Chamberlain terug. Hij werd direct vervangen door Winston Churchill, die een coalitie van Conservatieven, Labour en Liberalen vormde.

12 mei Engeland begint met het interneren van 3000 vijandige en 11.000 niet-vijandige buitenlanders.

10-19 mei 1940

DE INVASIE VAN FRANKRIJK

Terwijl de Duitsers in België in westelijke richting naar Frankrijk oprukten, concentreerden de geallieerden hun troepen bij de Dijle voor een verdedigingslinie tot aan de dichtbeboste Ardennen, bedoeld om de Franse grens te beschermen. Op 12 mei leidde generaal Paul Ludwig von Kleist echter een verrassingsaanval met pantservoertuigen op Sedan in de Ardennen. Op 14 mei dolf de Franse defensie het onderspit en braken de Duitsers in het noorden door de Dijle-linie. Ze bereikten op 16 mei de Franse grens, waarna Von Kleist met weinig tegenstand doorstootte naar de kust.

Een verrassingsaanval

Omdat de geallieerden de Ardennen ondoordringbaar achtten, was de verdediging daar vrij zwak. Duitse tanks bereikten met gemak Sedan, waarbij in vier dagen acht Franse divisies werden verslagen, en drongen door tot diep in Frankrijk.

15 mei 1940

NEDERLAND CAPITULEERT

Omdat het Nederlandse leger zich rond Amsterdam-Rotterdam-Utrecht bleef verzetten, voerden de Duitsers op 14 mei een bombardement op Rotterdam uit, waarbij een groot deel van de stad werd verwoest. De dag erop gaf Nederland zich over. Koningin Wilhelmina en de Nederlandse regering waren inmiddels al geëvacueerd naar Engeland.

◁ Verwoesting in Rotterdam veroorzaakt door de Duitse bombardementen, 14 mei 1940

19 mei Maxime Weygand
vervangt Maurice Gamelin
als commandant van de Franse
landmacht.

21 mei Een Britse
tegenaanval op het
Franse Arras begint
succesvol.

1940

22 MEI

17 mei Duitse troepen
gaan Brussel in en
ondermijnen het Belgische
verzet.

△ Duitse patrouille in Amiens

20 mei 1940

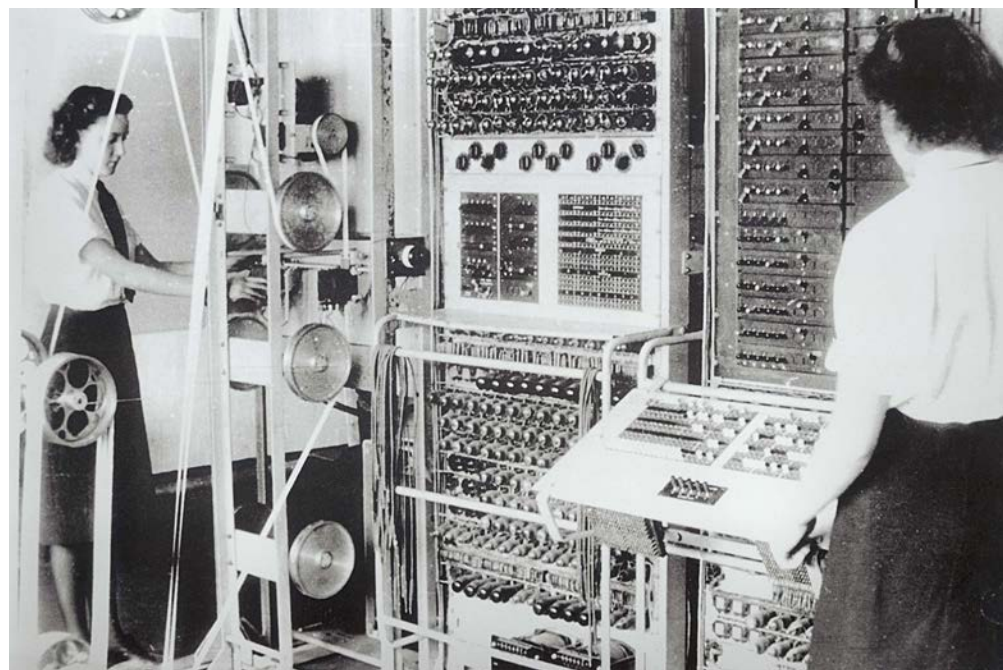
DE DUITERS RAZEN DOOR FRANKRIJK

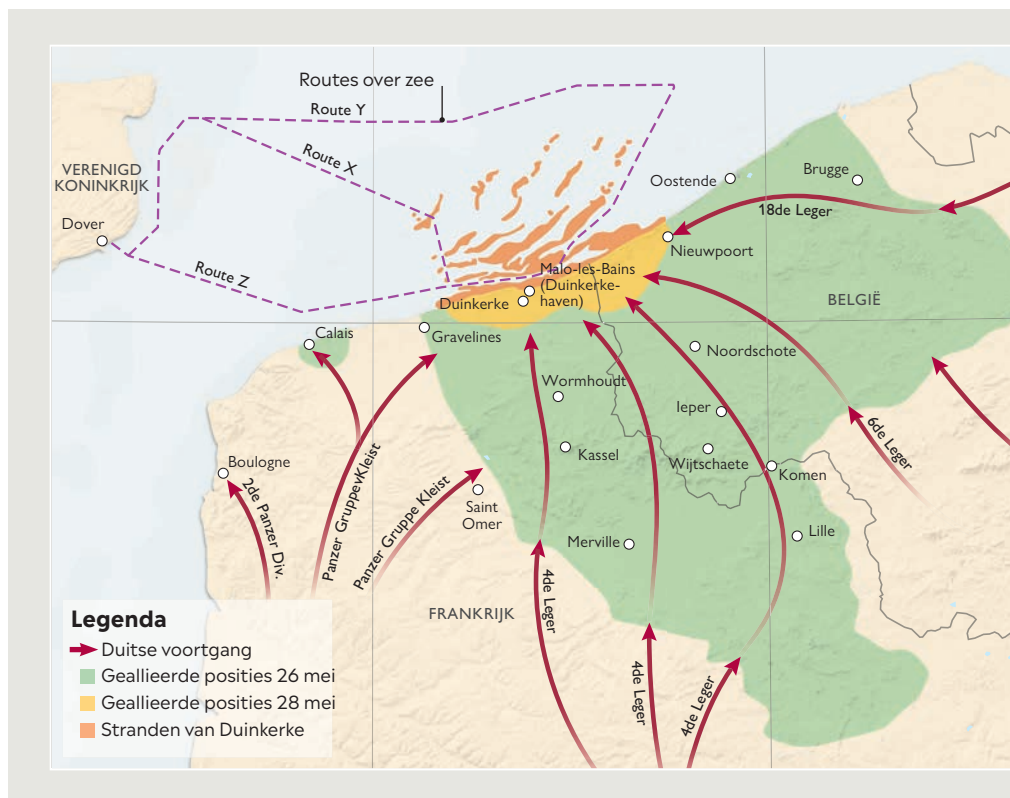
Generaal Heinz Guderians Duitse pantserdivisies rukten razendsnel op naar het Kanaal. De 1ste Pantserdivisie veroverde Amiens, terwijl de 2de Divisie Noyelles, aan de monding van de Somme innam. Hierdoor werden de geallieerde legers gescheiden en liep de BEF het gevaar om rond Calais en Duinkerke ingesloten te worden.

22 mei 1940 HET KRAKEN VAN DE ENIGMACODE

Cryptoanalisten van het Britse decodeercentrum in Bletchley Park kraakten de code van de Enigma-machines van de Duitse Luftwaffe. Vanaf dat moment ontcijferden ze vrijwel dagelijks codes, wat de Britten vitale informatie opleverde. Maar sommige gecodeerde boodschappen, zoals die van de Duitse militaire inlichtingendienst, bleken lastig te kraken.

▽ Codes kraken in Bletchley Park

26 mei-4 juni 1940**DE EVACUATIE VAN DUINKERKE**

Toen de Britten in Frankrijk rond Duinkerke teruggedrongen werden, lanceerde Winston Churchill op 26 mei Operatie Dynamo, de evacuatie van geallieerde troepen uit de regio. De evacuatie werd uitgevoerd door schepen van de Royal Navy en 850 particuliere scheepjes, die meer dan 330.000 geallieerde soldaten, onder wie 113.000 Fransen, uit Duinkerke oppikten. Uitgevoerd onder zware beschietingen van de Luftwaffe en in een totaal verstopte haven waar een enorme hoeveelheid soldaten op hun beurt wachtte, voorkwam de operatie een volledige mislukking van de geallieerde zaak.

Viucht onder vuur

Het geallieerde grondgebied besloeg op 28 mei nog een klein stukje rond Duinkerkes centrum. De troepen werden via drie routes naar Dover geëvacueerd.

1940

23 MEI

23 mei In België
steken de Duitsers bij Oudenaarde de Schelde over.

26 mei Operatie Dynamo,
de massale evacuatie van geallieerde troepen uit Duinkerke begint.

24 mei De Duitsers pauzeren bij de linie Gravelines-Lens, ten zuidwesten van Duinkerke, waardoor geallieerden zich konden reorganiseren.

Tijdens Operatie Dynamo werden 338.226 Franse, Britse en Belgische troepen uit Duinkerke geëvacueerd

23-27 mei 1940**DE HAVENS AAN HET KANAAL VALLEN**

Na de Slag bij Sedan reden Duitse pantservoertuigen door naar de havensteden aan het Kanaal. Britse troepen werden onder zwaar vuur geëvacueerd uit Boulogne, waar de citadel op 24 mei viel. Het verzet in Calais was heviger, maar op 25 mei was de verdediging tot binnen de stadsmuren teruggedrongen. Toen de Luftwaffe daarop dreigde de volledige defensie te vermorzelen, besloot de Franse commandant zich over te geven.

▷ Geruïneerde gebouwen in Calais, na de Duitse bombardementen (ingekleurde foto)

27-28 mei 1940

BELGIË CAPITULEERT

Op 24 mei braken de Duitsers door de laatste Belgische verdedigingslinie bij Kortrijk. Felle tegenaanvallen hielden hen behoorlijk op, maar putten de Belgische troepen ook uit. Na de order om de bruggen over de IJzer op te blazen en de havens van Oostende en Zeebrugge te blokkeren, kondigde koning Leopold op 28 mei om 4 uur 's ochtends de onvoorwaardelijke overgave van het Belgische leger aan, met een 32 km brede bres in het geallieerde front bij Nieuwpoort als gevolg.

△ Generaal Von Brauchitsch feliciteert een Duitse officier in leper (ingekleurde foto)

△ Noorse troepen in winterkleding

28 mei 1940

DE VEROVERING VAN NARVIK

Na een lange belegering namen troepen van het Franse Vreemdelingenlegioen en het Noorse leger uiteindelijk Narvik in, maar de Duitse commandant, majoor-generaal Dietl, wist met zijn garnizoen naar de Zweedse grens te ontkomen. Het bleek een loze overwinning, aangezien geallieerde troepen al snel uit Noorwegen geëvacueerd werden om elders te worden ingezet.

3 juni De Luftwaffe start Operatie Paula, de eerste grote aanval op Parijs, met 200 bommenwerpers, waarbij 254 doden vallen.

1940

4 JUNI

27 mei Duitse SS-troepen vermoorden meer dan 90 Britse krijgsgevangenen van het Royal Norfolk Regiment in het Franse dorpje Le Paradis.

29 mei De Duitsers veroveren leper en Oostende, waarmee de bezetting van België voltooid is en de Fransen uit Lille verdreven worden.

‘We zullen onze eilanden ten koste van alles verdedigen, we zullen vechten op de stranden en ons nooit overgeven.’

WINSTON CHURCHILL, SPEECH, 4 JUNI 1940

4 juni 1940

DUITSERS BEZETTEN DUINKERKE

Duitse troepen bereikten uiteindelijk Duinkerke en namen de laatste 40.000 Franse soldaten gevangen die de evacuatie begeleidden die een paar uur daarvoor was voltooid. Ze bemachtigden ook veel achtergelaten, zwaar materieel, waaronder 2450 kanonnen en ongeveer 75.000 voertuigen, en namen een aantal Britse achterblijvers gevangen.

▷ Duitse soldaten tijdens de slag om Duinkerke

JUNI 1941-OKTOBER 1942

DE WERELD IN OORLOG

Hitlers ambitie was om nieuwe grenzen in Oost-Europa te trekken om het Duitse volk van de *Lebensraum* ('leefruimte') te voorzien die hij noodzakelijk achtte om het 'arische ras' te laten voortbestaan. Vandaar dat op 22 juni 1941, aan het begin van Operatie Barbarossa - de invasie van de USSR - meer dan 3 miljoen manschappen van de asmogendheden de grens overstaken. De oorlog aan het Oostfront was de heftigste in de geschiedenis. Niet alleen vanwege de tientallen miljoenen soldaten op het slagveld, dat zich uitstreckte van de Oostzee tot aan de Zwarte Zee, maar ook vanwege de meedogenloosheid.

Een oorlog van uitroeiing

Hitler was uit op genocide, en zijn opdracht was dan ook heel duidelijk. Joden, communisten en Sovjetfunctionarissen moesten direct gedood worden, terwijl andere burgers de hongerdood stierven. Sovjetgevangenen werden zo slecht behandeld dat van de naar schatting 6 miljoen, ruim de helft stierf van de honger of aan ziektes, dan wel naar willekeur vermoord werd.

In de eerste fase van Operatie Barbarossa boekten de Duitsers opmerkelijke successen tegen het zwak bewapende en slecht getrainde Rode Leger. Op zeker moment leek het erop dat Moskou al eind 1941 in Duitse handen zou vallen - maar het bleek meteen het hoogtepunt van Hitlers invasie. In december 1941

begonnen de uitgeputte Duitse troepen te wankelen, en versterkingen uit Siberië kantelden de balans ten faveure van het Rode Leger.

Een winteroffensief van het Sovjetleger kwam als een verrassing voor de Duitsers, al waren ze uiteindelijk wel in staat om hun posities te behouden en de komst van extra materieel voor het lente-offensief van 1942 af te wachten. Hitler had besloten om geen nieuwe aanval op Moskou te doen, maar zich te richten op de zuidelijke, olierijke regio rond het Kaukasusgebergte. Deze beslissing van de Duitsers zou uiteindelijk leiden tot de buitengewone confrontatie bij de stad Stalingrad, die achteraf bepalend zou blijken voor de oorlog aan het Oostfront.

Conflict in Noord-Afrika

De komst van Rommels Afrikakorps veranderde het conflict in Noord-Afrika in een strijd met wisselende successen voor de asmogendheden en geallieerden, waarbij om en om terreinwinst werd geboekt. Na de overwinning van de as bij Gazala en de val van Tobroek, in juni 1942, leek het Duitse Afrikakorps de patstelling in de woestijn doorbroken te hebben. In juli rukte Rommel op in Egypte, maar door brandstoftekorten en de komst van Britse versterkingen werd de opmars een halt toegeroepen. Terwijl de astroepen defensieve posities innamen, brachten de geallieerden extra versterkingen in stelling voor een nieuw offensief bij

El Alamein – een stad die later van cruciaal belang zou blijken in de oorlog in Noord-Afrika.

Japan mengt zich in de oorlog

Wegens een gebrek aan directe toegang tot ruwe grondstoffen en geconfronteerd met oppositie uit het Westen, voelde de Japanse regering zich in het nauw gedreven en raakte ze ervan overtuigd dat oorlog de enige oplossing was. De militaire planners hoopten dat een snelle marinecampagne de Amerikaanse macht in de Pacific zou kunnen breken, en dat het offensief in zuidelijk Azië de basis zou vormen voor een ‘Groot Oost-Aziatische Welvaartssfeer’ die Japan de gewenste economische onafhankelijkheid zou opleveren.

Het bleek echter een roekeloze strategie, die was gebaseerd op de hoop dat de superieure Japanse krijgsgeschiedenis op de een of andere manier de grotere economische en militaire macht van het Westen zou overwinnen. De gedurfde aanval op Pearl Harbor, op 7 december 1941, en de aanval op Nederlands-Indië, de Filipijnen en Maleisië – waardoor de VS bij de oorlog betrokken werden en geallieerden kolonies in Azië bedreigd werden – leverde Japan verbluffende overwinningen op; de opmars in de Pacific ging razendsnel. Tijdens de Slag bij Midway, in juni 1942 – slechts zes maanden na Pearl Harbor – leden de Japanners hun eerste militaire nederlaag in de Pacific, waardoor ze in het defensief gedrongen werden.

▽ Soldaten van het Rode Leger aan de Russische grens geven zich over aan de Duitsers (ingekleurde foto)

3,6 miljoen soldaten van de as staken de grens met de USSR over bij de start van Operatie Barbarossa

22 juni 1941

OPERATIE BARBAROSSA BEGINT

Na maanden van voorbereiding staken 120 Duitse divisies de 2900 km lange grens tussen de Baltische en de Zwarte Zee over. Ondanks waarschuwingen van inlichtingendiensten werden de 2,5 miljoen onvoorbereide Sovjetsoldaten overvallen in hun slecht verdedigde, vooruitgeschoven posities. Bruggen over rivieren werden snel ingenomen, en op de eerste dag vernietigden de Duitsers 1000 Sovjetvliegtuigen en rukten ze 80 kilometer op.

1941

22 JUNI

23 juni In Syrië bereikt de Britse 4de Brigade Palmyra, waar de Vichy-garnizoenen 12 dagen standhouden alvorens zich over te geven.

24 juni Hitler arriveert in de Wolfsschanze in Oost-Pruisen; zijn militaire hoofdkwartier aan het Oostfront. 'Wolf' was Hitlers zelfgekozen bijnaam.

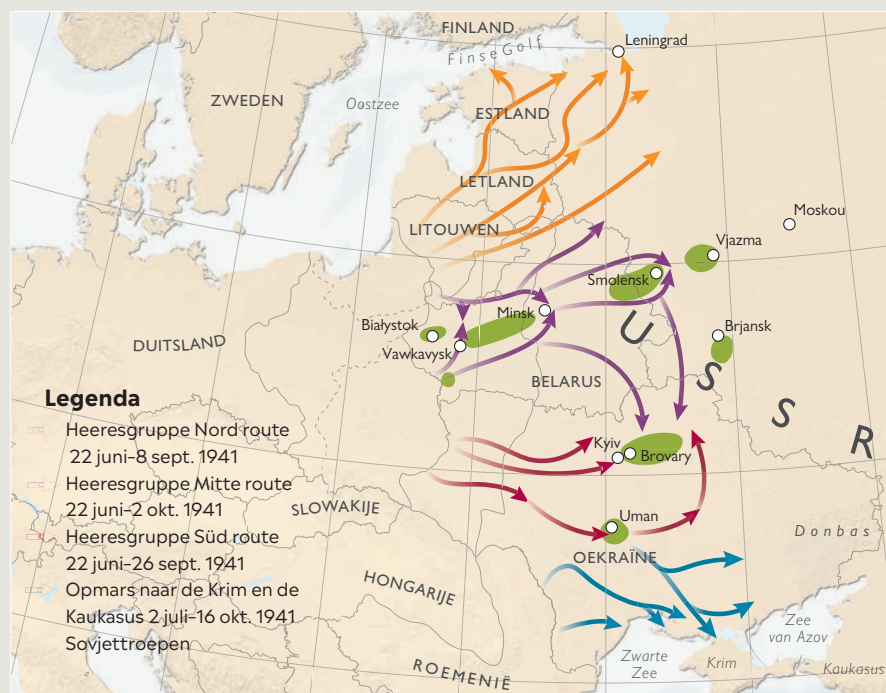
23-30 juni Duitsers en Sovjettroepen botsen bij de Slag om Brody, tijdens een groot gevecht waarbij 4000 Sovjettanks de oprukkende Duitse 1ste Pantserdivisie in Oekraïne een week ophielden.

22 juni-16 oktober 1941 OPERATIE BARBAROSSA

Barbarossa stond eigenlijk gepland voor mei 1941, maar werd vanwege de Duitse campagne in Joegoslavië en Griekenland zes weken uitgesteld. Met 6 miljoen Duitse en 5 miljoen Sovjetsoldaten was het de grootste militaire operatie in de geschiedenis. De eerste Duitse pantserdivisies rukten razendsnel op, waardoor honderdduizenden soldaten van het Rode Leger ingesloten werden. Rond oktober waren de Duitse bevoorradingsroutes echter extreem opgerekt, en het invallen van een barre winter, waar de Duitsers slecht op voorbereid waren, stopte het offensief buiten Moskou.

Een driedelige aanval

Het mikpunt van Heeresgruppe Nord was Leningrad, via de Baltische staten; Heeresgruppe Mitte rukte op naar Moskou, maar werd naar het zuiden gestuurd om Heeresgruppe Süd te steunen, richting Kyiv, de Krim, en de Donbasregio.

28 juni 1941

DE DUITSERS VEROVEREN MINSK

De gepantserde speerpunten van de Duitse Heeresgruppe Mitte – de 2de en 3de Pantsergroep – rukten snel op richting Moskou. Binnen een week legden ze 300 km af en ontmoetten elkaar ten oosten van Minsk, waardoor meer dan 500.000 mannen van het westfront van het Rode Leger ingesloten werden bij Novogrudok en Bialystok. Minsk zelf viel op 28 juni. Sovjet-tegenaanvallen om de ingesloten troepen te ontzetten, werden door het 9de en 4de Leger afgeslagen. Tegen de tijd dat de bolwerken definitief vielen, op 9 juli, hadden de Russen catastrofale verliezen geleden.

▷ De ruïnes van Minsk nadat de Duitsers de stad tijdens Barbarossa ingenomen hadden

26 juni Finland verklaart de oorlog aan de USSR en staat Duitse troepen toe om het Sovjetleger vanuit Finland aan te vallen.

29 juni Stalin neemt het directe bevel over van de Sovjetdefensie.

1 juli In Letland valt Riga in Duitse handen; Duitse pantserstroepen steken de Berezina over.

1941

1 JULI

26 juni Turkije weigert toestemming voor Vichy-Franse bevoorrading over zijn grondgebied.

27 juni Hongarije verklaart de USSR de oorlog; Hongaarse troepen sluiten zich aan bij Heeresgruppe Süd.

△ Duitse troepen in loopgraven, in het centrum van Kaunas

△ Duitse bewakers voor het gemeentehuis van Lviv, 1941

24 juni 1941

DUITSE TROEPEN VEROVEREN KAUNAS EN VILNA

In Litouwen werden bij een Sovjet-tegenaanval op Raseiniai zo'n 150 pantserwagens van Heeresgruppe Nord vernietigd, maar maarschalk Koeznetsov gaf zijn troepen uiteindelijk opdracht om zich terug te trekken naar Riga – en werd uit het commando van het Sovjet-noordwestfront verwijderd – waarna de Duitsers Kaunas en Vilna probleemloos innamen.

30 juni 1941

DUITSE TROEPEN VEROVEREN LVIV

De Duitse Heeresgruppe Süd rukte in Galicië in eerste instantie met slechts 10 km per dag op richting Kyiv, maar op 29 juni werd Rovno veroverd, een dag later gevolgd door Lviv. Pogroms braken uit tegen de grote Joodse bevolking van Lviv, waarbij ongeveer 5000 mensen vermoord werden. Doodseskaders van de Duitse SS (Einsatzgruppen) maakten in georganiseerde, massale slachtpartijen ook vele duizenden slachtoffers.

11 juli 1941

NIEUWE SOVJETCOMMANDANTEN WORDEN BENOEMD

Uit teleurstelling over de prestaties van het Rode Leger tijdens Operatie Barbarossa, benoemde Stalin nieuwe frontcommandanten: Kliment Voroshilov gaf leiding aan het noordfront, Semjon Timosjenko aan het middenfront, en Semyon Budyonny aan het zuidfront, maar wegens aanhoudende verliezen werd zowel Voroshilov als Budyonny al na acht weken gedegradeerd.

△ Sovjetpropagandaposter met Jozef Stalin en Kliment Vorosjilov die voor een militaire parade salueren

8 juli 1941

ITALIAANS-DUITSE OVEREENKOMST

Na de capitulatie werd Joegoslavië uit het verbond van asmogendheden gezet. Duitsland annexeerde noordelijk Slovenië en bezette het grootste deel van Servië; Hongarije kreeg Vojvodina, in het noorden van Servië, en Bulgarije bezette Macedonië; Italië annexeerde de Dalmatische kust en zuidelijk Slovenië, en bezette Bosnië, Herzegovina en Montenegro. Kroatië bleef een onafhankelijke, asgezinde vazalstaat.

◁ Dolk voor senior officieren van de Onafhankelijke Staat Kroatië

9 juli In Wit-Rusland verovert het Duitse 3de Pantserleger Vitebsk, waarna de weg naar Smolensk openligt.

3 juli De Britse 4de Cavaleriebrigade verovert Palmyra in Syrië, vanuit zuidelijke posities in Irak.

1941

2 JULI

3 juli 1941

STALINS 'VERSCHROEIDE AARDE'-SPEECH

In een radiospeech riep Jozef Stalin het Sovjetvolk op om de Duitse invasie te weerstaan en de Duitse troepen met guerrillatactieken te ontregelen. Daarop werden honderden fabrieken ontmanteld en, evenals honderdduizenden voertuigen, naar het oosten verplaatst. Wat niet vervoerd kon worden, werd vernietigd. Gewassen en materialen die de Duitsers van pas konden komen, werden verbrand.

◁ Een Duitse soldaat in een door de eigen bevolking in brand gestoken Russisch dorp (ingekleurde foto)

12 juli De USSR en het VK tekenen een pact van wederzijdse steun en beloven beide geen vrede met Duitsland te sluiten.

‘De vijand mag geen enkele locomotief of wagon, geen pond brood, of geen liter benzine vinden.’

21 juli 1941 DE MOSKOU-BLITZ

De eerste grote luchtaanval op Moskou werd uitgevoerd door meer dan 220 bommenwerpers van het type Heinkel He 111 en Dornier Do 217, die ruim 100 ton bommen op de stad wierpen. Zo'n 130 mensen werden gedood, maar zwaar luchtafweergeschut voorkwam meer slachtoffers. De 'Moskou-Blitz' duurde tot juni 1943. In die tijd had de Luftwaffe de Sovjethoofdstad 122 keer aangevallen, en zes keer het Kremlin geraakt.

▷ Kinderen schuilen in een loopgraaf tijdens een Duitse luchtaanval op Moskou

14 juli De Conventie van Acre beëindigt de Syrische campagne. Vichy-troepen kunnen zich aansluiten bij de Vrije Fransen of terugkeren naar Frankrijk.

20 juli Stalin wordt Volkscommissaris van Defensie en krijgt daarmee directe controle over oorlogszaken.

26 juli Alle Japanse bezittingen in de VS worden geconfisqueerd als vergelding voor de bezetting van Indochina.

1941

26 JULI

16 juli Stalins zoon, Jakov Dzjoegashvili, wordt gevangengenomen door de Duitsers tijdens de Slag om Smolensk.

△ Russische vrouwen in de ruïnes van Smolensk, na de slag, augustus 1941

**1895-1970
SEMJON TIMOSJENKO**

De voormalige tsaristische officier Timosjenko was hoofd van de Stavka (het Sovjetmilitaire opperbevel) toen de Duitsers binnenvielen. Hij voerde het bevel aan verschillende fronten in 1941-1943 en beëindigde de oorlog met de Sovjetinvasie van Hongarije en Oostenrijk.

15 juli 1941 DE SLAG OM SMOLENSK

Duitslands 2de en 3de Pantserlegers begonnen grote Sovjetformaties ten oosten van Smolensk in te sluiten, die op 27 juli compleet waren omsingeld. Hoewel sommige Sovjeteenheden een paar dagen later uitbraken, trokken de Duitsers de teugels steeds verder aan en namen op 5 augustus zo'n 310.000 Russische soldaten gevangen.

Na de landing op D-Day, In juni 1944, werden Duitse krijgsgevangenen vanuit Normandië naar Groot-Brittannië gebracht. Het aantal gevangenen in het VK bereikte een piek van meer dan 400.000, verdeeld over meer dan 1000 strafkampen in het hele land.

1939-1945

KRIJGSGEVANGENEN

Krijgsgevangenen werden van oudsher blootgesteld aan mishandeling, marteling en zelfs executie. In 1929 verplichtte de herziene Conventie van Genève landen tot humanere normen. Krijgsgevangenen moesten veilig zijn, met medische zorg en fatsoenlijke leefomstandigheden die door het Rode Kruis gecontroleerd werden. Het Rode Kruis kon ook voedselpakketten en post verzorgen voor gevangenen. Mannen (officieren uitgezonderd) konden te werk worden gesteld, vaak in de landbouw. Ontsnappingspogingen kwamen niet vaak voor, vooral niet onder Duitsers en Italianen. Veel gevangenen gingen zelfs relaties aan met de lokale bevolking. Zo kozen 24.000 Duitse krijgsgevangenen ervoor om na de

oorlog in het VK te blijven. Maar lang niet alle gevangenen werden goed behandeld. Japan en de USSR ratificeerden de Conventie niet en bleven krijgsgevangenen slecht behandelen, zoals blijkt uit incidenten als de Dodenmars van Bataan (april 1942), waarbij de Japanners 75.000 Filipijnse en Amerikaanse krijgsgevangenen dwongen tot een mars van meer dan 100 km over ruig terrein naar hun gevangenkampen; bijna een kwart stierf onderweg. In Russische en Japanse kampen stierven velen aan ziektes en ondervoeding. Ook Duitsland behandelde Russische krijgsgevangenen erg slecht. Ruim de helft stierf in gevangenschap, tegen maar 4 procent bij de geallieerden.

SLEUTELMOMENTEN

1941-1945 Sovjet-krijgsgevangenen

Duitsland nam 5,7 miljoen Sovjets gevangen (*rechts*, geïnspecteerd door Himmler), die op rantsoen werden gezet, dwangarbeid moesten verrichten, of geëxecuteerd werden. In 1945 waren 3,3 miljoen gevangenen gestorven door ziekte of ondervoeding, of vermoord.

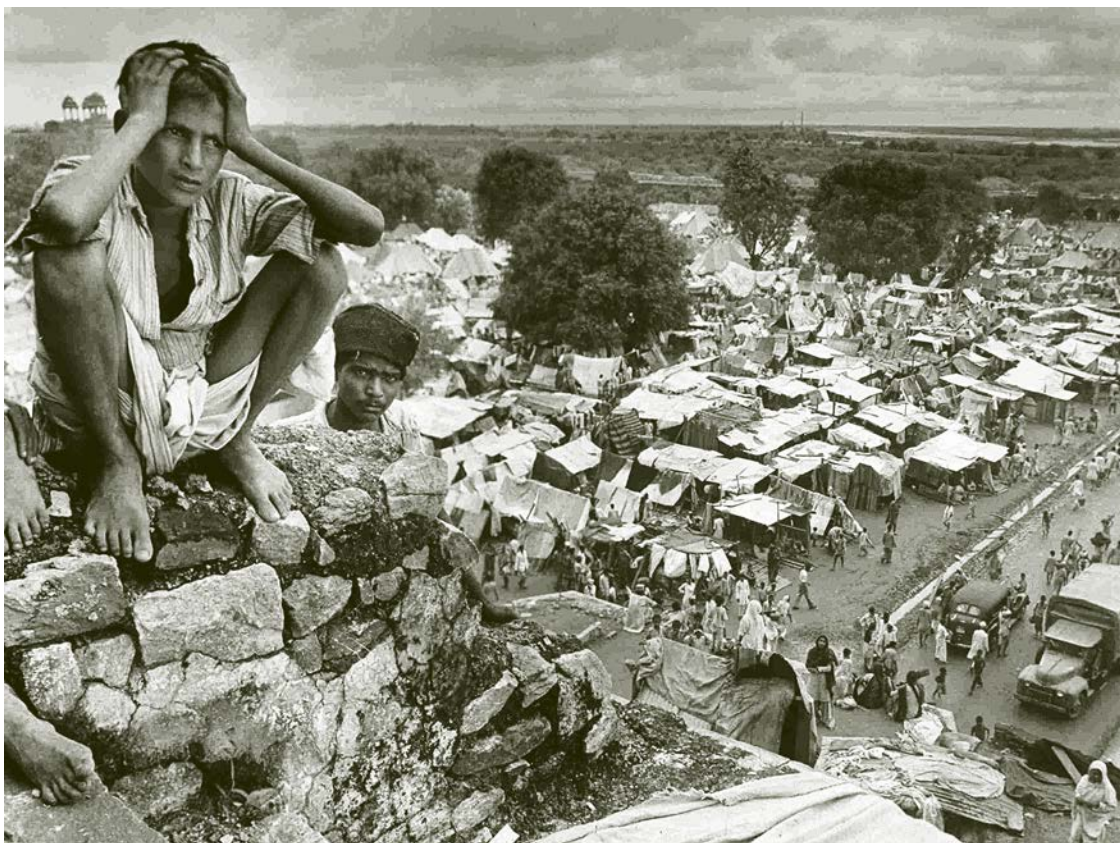
1940-1943 De Birma-spoorlijn

Ongeveer 190.000 Britse en Gemeenebest-soldaten en 27.000 Amerikaanse werden door Japan krijgsgevangen gemaakt. Ze werden wreed behandeld en velen werkten zich dood, van wie 16.000 aan de 'Birma-spoorlijn' tussen Birma en Thailand (*rechts*).

1944 Tijdsbesteding

Krijgsgevangenen grepen elke gelegenheid aan om de monotone dagen door te komen. Er waren theatervoorstellingen (*rechts*), maar ook sportwedstrijden en lessen in kunst en ambachten. In een kamp in het Engelse Cornwall maakten Duitse krijgsgevangenen zelfs speelgoed voor oorlogswezen.

14-15 augustus 1947

DE DELING VAN INDIA

Er kwam een einde aan 300 jaar Britse betrokkenheid in India, en het subcontinent werd verdeeld in twee nieuwe landen: India en Pakistan. De afscheiding veroorzaakte een van de grootste massamigraties in de geschiedenis: 15 miljoen mensen haastten zich naar de 'juiste kant' van de grens in Punjab. Moslims in India trokken naar Pakistan, terwijl hindoes en sikhs in Pakistan naar India trokken. De afscheiding brak gemeenschappen waarin mensen van verschillende religies al generaties lang in harmonie hadden geleefd en ontketende geweld dat wel 1 miljoen levens eiste.

◁ Een radeloze jongen zit op de muur van een vluchtelingenkamp in Delhi tijdens de deling van India, 1947

1947

13 MAART

21 juli 1947 De Nederlanders vallen republikeins gebied in Indonesië aan, en vernietigen de hoop op een vreedzame onafhankelijkheid.

4 oktober De USSR creëert de Cominform om het communisme te promoten en kapitalistische 'imperialistische' expansie van de VS te voorkomen.

4 januari 1948 De Britse kolonie Birma wordt de onafhankelijke republiek Unie van Birma.

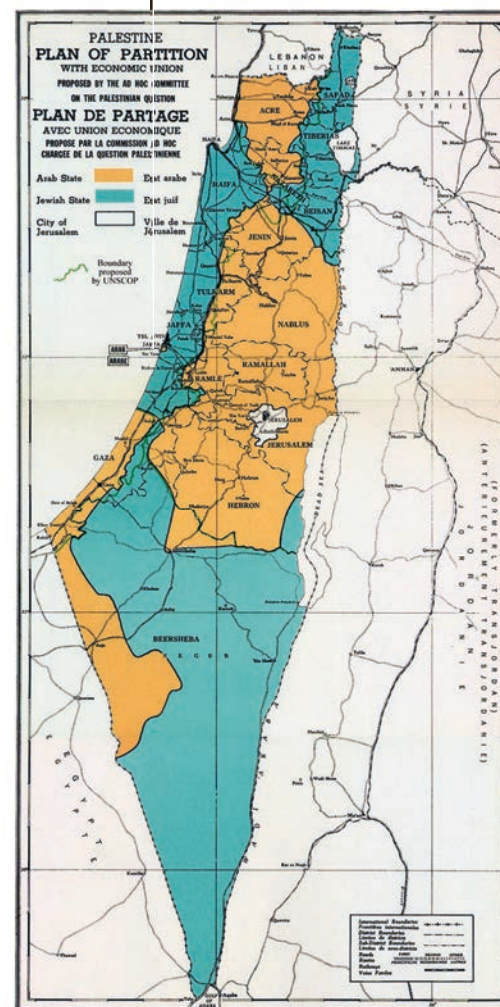
1889-1964
JAWAHARLAL NEHRU

Advocaat Nehru was een leider van de Indiase onafhankelijkheidsbeweging en de eerste premier van India. Hij stond aan het hoofd van een machtige politieke dynastie die de Indiase politiek nog steeds beïnvloedt.

De deling dreef 5,5 miljoen moslims naar West-Punjab en 4,5 miljoen hindoes en sikhs naar Oost-Punjab

29 november 1947 CONFLICT IN PALESTINA

Het VK twijfelde tussen het aanmoedigen van de Palestijns-Arabische bevolking in de richting van onafhankelijkheid, en het creëren van een Joods thuisland. Omdat het VK geen oplossing kon vinden, had het het probleem overgedragen aan de VN. Op 29 november riepen de VN op om Palestina op te delen in een Arabische staat en een Joodse staat, met Jeruzalem als neutrale zone onder internationaal toezicht. Het plan ontketende een burgeroorlog. Geweld brak uit toen beide partijen probeerden het land dat ze bewoonden veilig te stellen.

△ Kaart van de door de VN voorgestelde opsplitsing van Palestina, november 1947